

УДК 37.02:378:63

СТРУКТУРНО–ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ АГРОІНЖЕНЕРІВ

Дуганець Віктор Іванович

д.пед.наук, професор

Сірант Володимир Михайлович

аспірант

Підлісний Віталій Володимирович

к.т.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський, Україна

Анотація: У статті розглянуто важливі питання підготовки майбутніх фахівців аграрно-інженерного напрямку на основі використання інноваційних технологій, що визначають їх компетентність до професійної діяльності. Виокремлено теоретичні засади проблеми оновлення духовнорозвиненої та культурної особистості випускника. Розроблена модель формування фахової компетенції фахівця, метою якої є забезпечення формування комунікативної культури майбутнього агроінженера засобами навчального дискурсу, що визначається соціальним замовленням суспільства і вимогами роботодавців.

Ключові слова: агроінженер, освітній процес, структурно-функціональна модель, комунікативна культура, фахова компетенція, навчальний дискурс, професійні функції.

Головним пріоритетом у розвитку конкурентноспроможної держави є підготовка висококваліфікованого фахівця, здатного застосовувати свої знання, вміння та навички до пропонованих вимог професійної діяльності в умовах розвитку науки, техніки і технологій. Національна стратегія розвитку освіти в

Україні акцентує увагу на тому, що в сучасних умовах необхідно забезпечити підготовку фахівців, здатних до професійного росту і мобільності [1].

Майбутні аграрні інженери повинні мати певну компетентність, сформованість якої дозволяє вести активну пізнавальну діяльність, мати внутрішню мотивацію, розвивати технічне мислення, вміти самостійно застосовувати набуті знання і навички у практичній інженерній діяльності, бути професійно мобільними.

Інноваційні тенденції, що запроваджуються в соціокультурних і соціально-економічних сферах вітчизняного соціуму, зумовлюють зміни в змісті, характері й умовах професійної підготовки майбутнього аграрного інженера в системі професійної освіти. Цільовий орієнтир професійної підготовки інженерних кадрів співвідноситься не тільки з формуванням певного типу компетенції у відповідності з видами діяльності, зазначеними у державному освітньому стандарті вищої освіти, а й оновленням духовнорозвиненої, культурної особистості випускника. Культура майбутнього фахівця, що інтегрує культуру мислення, почуттів, поведінки, породжує оновлені культурні смисли професійної праці, забезпечує оптимальну інтеграцію в соціальні процеси, системне бачення й активізацію діяльності суб'єкта в постійно мінливих умовах ринку праці [2, 3].

Важливою складовою загальної культури майбутнього агроінженера є комунікативна культура, яка визначає успішність володіння вміннями конструювати продуктивні комунікативні взаємодії в діловій сфері, відповідально осмислювати результати спілкування з різними людьми та роботи в команді фахівців для здійснення технічних проектів різного рівня. Сучасний агроінженер повинен володіти не тільки професійними знаннями, вміннями і навичками, а й розвивати свої здібності у сфері соціокультурної поведінки та комунікативної взаємодії (володіння літературою, діловою письмовою та усною рідною мовою, вмінням працювати з документацією, обґрунтовувати її необхідність і роз'яснювати правила її використання, знання етики ділового спілкування і т. д.).

документів у сферах освіти і виробництва, вимогами державних стандартів вищої освіти за напрямом підготовки інженерних кадрів (рис. 1).

Рис. 1. Модель формування компетенції

При розробці моделі формування комунікативної культури майбутнього агроінженера засобами навчального дискурсу істотного значення набуває вибір організаційних форм, методів і засобів досліджуваного процесу, які знайшли відображення у змістовному блоці моделі.

Структурно-функціональна модель формування фахової компетенції майбутнього агроінженера за допомогою навчального дискурсу представлена як результат змістовно-сислової проєкції теоретичних положень досліджуваної проблеми на реальну картину практичної діяльності, організацію освітнього процесу в рамках посилення комунікативної складової професійної підготовки здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей [4].

У контексті вище викладеного нами розглянута структурно-функціональна модель досліджуваного процесу на основі максимального використання можливостей навчального дискурсу.

Запропонована модель формування фахової компетенції майбутнього агроінженера означає аналог (зображення, схема, структура, знакова система), де спеціально створені форма об'єкта, ідеалізація, спрощення дійсності конструкції, умовний образ певного фрагмента природної або соціальної реальності, що призначені для розширення знань про оригінал, вивчення його властивостей і структури, відтворення, поліпшення і перетворення деяких характеристик. У контексті даного дослідження є побудова моделі формування комунікативної культури майбутнього агроінженера і перенесення в практичне русло освітньої діяльності способів, методів і результатів, які сприяють покращенню характеристик досліджуваного процесу.

У рамках обґрунтування основних ідей розробленої моделі враховувалися чотири головних обставини, що характеризують сучасний стан процесу навчання в аграрно-технічному закладі вищої освіти: формування та організація діяльності професійної спрямованості здобувачів вищої освіти шляхом їх включення у вирішення навчально-професійних, комунікативно-орієнтованих завдань, наближених до умов реальної інженерної спеціальності; орієнтація здобувачів вищої освіти на оволодіння ціннісними смислами професії інженера, пов'язаними з установками на продуктивну взаємодію, творчість і постійне оновлення виробництва; використання можливостей цілеспрямованого організованого навчального дискурсу з метою формування комунікативної культури майбутнього агроінженера за допомогою включення суб'єктів навчального дискурсу в діалогічну взаємодію і ціннісно-сміслову комунікацію; використання інформаційно-комунікаційних технологій на всіх етапах освітнього процесу як інструментарію між професійною взаємодією сучасного інженера [4].

При цьому необхідно зазначити, що розроблена структурно-функціональна модель формування комунікативної культури майбутнього агроінженера

засобами навчального дискурсу є реальною за походженням, соціальною за субстанційною ознакою, складною за своїм рівнем, відкритою за характером взаємодії із зовнішнім середовищем, динамічною за ознакою безперервності і мінливості, цілеспрямованою за наявністю мети і відповідних їй завдань, цілісно функціональною за характером побудови змісту, когерентності її структурних елементів та відповідних їм функцій.

Елементи змістовно-сміслового наповнення розробленої структурно-функціональної моделі формування комунікативної культури майбутнього інженера засобами навчального дискурсу визначені, виходячи з:

- положень про універсальність структури конструювання моделі, елементами якої являються цільовий, змістовний, результативний блоки та їх упорядкованість у взаємопроникненні функціональних зв'язків;
- обґрунтування поняття «комунікативна культура майбутнього інженера» як інтегративної характеристики особистості, що відбиває єдність комунікативних умінь, знань у сфері міжособистісного та ділового спілкування, емоційно ціннісного ставлення до світу, професії, інших людей, самого себе, забезпечує оптимальне функціонування майбутнього фахівця в різноманітних сферах соціальної практики;
- виявлення змістовно-сміслового наповнення поняття «навчальний дискурс» в контексті створення системи комунікативних стратегій і тактик, що визначають засвоєння майбутнім фахівцем прийнятих норм і принципів професійної діяльності, вироблення умінь як до реальної, так і віртуальної між професійної взаємодії, необхідної для здійснення ефективної корпоративної діяльності та засвоєння нових суміжних сфер діяльності.

В якості методологічної основи нами обрана цільова сукупність наукових підходів, які виступають організуючою детермінантою, що дозволяє, виходячи з їх структурного взаємозв'язку і концептуальної єдності компонентів моделі, визначити важливі орієнтири і спрямованість досліджуваного процесу, а також намітити ефективні шляхи його вдосконалення. При цьому в якості утворюючого підходу виступає культурологічний підхід, оскільки він регулює

пошук підстав, які дозволяють оновити хід і зміст дослідження, розкрити характеристики та актуалізувати значимість культурологічної спрямованості й предметно-змістового наповнення досліджуваного процесу [2, 4].

Структурно-функціональна модель формування комунікативної культури майбутнього агроінженера засобами навчального дискурсу заснована на принципах толерантності, комунікативної співпраці, професійної спрямованості. Вище зазначені принципи виділені в моделі і носять характер загальних вказівок, правил та норм, що регулюють процес формування комунікативної культури майбутнього агроінженера засобами навчального дискурсу. Проектування продуктивних педагогічних відносин, сприяє практичній реалізації досліджуваного процесу і досягненню поставленої мети. Цільовий блок моделі є системоутворюючим, що відображає таксономію цілей і конкретизацію відповідних їм завдань.

До основних форм, що забезпечують ефективність реалізації досліджуваного процесу, ми віднесли дискусійний клуб, студентську лабораторію, кругові презентації, роботу з текстовою інформацією, аудиторні та самостійні заняття в рамках дисциплін за вибором, конкурси професійної майстерності та ін.

В моделі знайшли відображення методи, що визначають досягнення оптимального ефекту: «мозкові атаки», «занурення», «аналітичне інтерв'ю», «інформаційний пошук», «навідні запитання», «колегіальне обговорення», «метод інциденту», «метод ментальних карт», проблемно-інформаційні методи, метод проєктів.

У ході реалізації змістового блоку моделі відбувається активізація міжособистісних відносин суб'єктів навчального дискурсу, забезпечуються процеси взаєморозуміння, співпереживання, способи дій, розвиток мислення, вироблення комунікативних, рефлексивних здібностей, засвоєння культурних норм і зразків поведінки здобувача вищої освіти в суспільстві, а також у відносинах з іншими людьми.

Для ефективного функціонування розробленої моделі виявлена сукупність таких педагогічних умов: оптимальна інтеграція технологічної та гуманітарної

складової у змісті інженерної освіти; посилення комунікативної спрямованості змісту освітнього процесу; організація конструктивної взаємодії суб'єктів освіти; розвиток медіа комунікативної грамотності здобувачів в інформаційно-освітньому середовищі [5].

Результатом реалізації створеної моделі стає певний рівень і якість комунікативної культури майбутнього агроінженера, вираженої у сформованості компонентів і відповідних їм показників.

У процесі дослідження ми дійшли висновку, що у практичному плані структурно-функціональна модель дає нам змогу провести усвідомлений пошук оптимальних шляхів формування фахової компетенції агроінженерів та на кінцевому етапі експериментального дослідження дасть можливість досягнути позитивних результатів, а також визначити ефективність проведеного формувального етапу експериментального дослідження. У нашому баченні дана модель, яка розроблена з метою формування в інженерів фахової компетенції при вивченні загально-технічних дисциплін, відповідає чотирьом критеріям, а саме: достовірність, що дає можливість встановити ефективність процесу формування фахової компетенції здобувачів вищої освіти; цілісність, метою якої є чіткий взаємозв'язок та взаємовплив між усіма блоками розробленої моделі; відкритість як своєчасне виконання державного замовлення на підготовку конкурентноздатних майбутніх інженерів у стінах університету, які володіють високим рівнем сформованості фахової компетенції зі спеціальних технічних дисциплін; відтворюваність, що передбачає проведення перевірки під час формувального експерименту. У цілому вважаємо, що реалізація моделі сприяє активізації навчального процесу через оптимізацію структури і змісту навчання, а також окремих організаційно-педагогічних умов.

Таким чином, розроблена структурно-функціональна модель формування комунікативної культури майбутнього агроінженера засобами навчального дискурсу, що базується на культурологічному, діяльнісному та комунікативному підходах, відображає цільовий, змістовний і результативний структурні блоки в когерентності регулятивних, інформаційних і цілісно-

орієнтовних функціональних зв'язків. Така модель реалізується відповідно до виділених принципів (толерантності, чесності, комунікативної співпраці) і сприяє досягненню проектного результату, вираженого у високому рівні комунікативної культури майбутнього агроінженера.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доктрина розвитку системи освіти України у XXI столітті // Освіта України. - 2001. - № 29.
2. Руденко Л.А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах: монографія / Лариса Анатоліївна Руденко. - Львів: Піраміда. - 2015. - 342 с.
3. Дуганець В.І. Неперервне практичне навчання студентів аграрно-інженерних спеціальностей // Проблеми сучасної технології. Збірник наукових праць КПНУ ім. Огієнка, Інституту психології ім. Г. Костюка АПН України. - 2008. - С. 53-62.
4. Стаднійчук І.П. Формування технічної компетентності техніків-механіків у процесі професійної підготовки в аграрних коледжах : автореф. дис. на здобуття наук. степеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / І.П. Стаднійчук, Київ. - 2017. - 22 с.
5. Підлісний В.В., Семенов О.М., Сірант В.М. Методичні підходи для покращення самостійної роботи студентів з дисципліни «Використання техніки в АПК» // Професійно-прикладні дидактики / Міжнародний науковий журнал. - Вип.1. ПДАТУ, - Кам'янець-Подільський. - 2016. - С. 131-138.